

woensdag

09.05.2012

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Hannelore Devaere

Romina Lischka & Sofie Vanden Eynde

'En suite': Les Amusements du Roi

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Romina Lischka (AT) maakte kennis met de viola da gamba toen ze dertien was. Ze nam les bij Jorge Daniel Valencia, volgde meesterkursussen bij Wieland Kuijken en Jordi Savall voor ze verder studeerde bij Paolo Pandolfo aan de Schola Cantorum Basiliensis in Basel. In 2006 behaalde ze er haar diploma met grote onderscheiding. In 2008 behaalde ze nog een meestergraad met grote onderscheiding aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel, waar ze studeerde bij Philippe Pierlot. Inmiddels speelt ze bij tal van ensembles in binnen- en buitenland zoals het Ricercar Consort, Collegium Vocale Gent, The Queen's Consort met Sophie Gent en de Vlaamse Opera. Naast haar concertactiviteiten als gambiste, studeerde Romina nog Noord-Indische zang in Rotterdam en in India met Ustad Fariduddin Dagar en Uday Bhawalkar. Voor het concertseizoen 2012-2013 is Romina Lischka uitgekozen als Bozar Rising Star in de categorie oude muziek. In november 2011 leidde ze haar eerste 'Manufaktuur-Projekt' in de Bijloke te Gent. Afgelopen jaar heeft Romina het Hathor Consort opgericht, dat zich specialiseert in renaissance- en barokke ensemblemuziek.

Sofie Vanden Eynde (BE) begon op haar negende gitaar te spelen. Haar sterke interesse in de muziek van de renaissance en de barok deed haar beslissen om definitief over te schakelen op luit en theorbe. In 2002 behaalde Sofie haar meesterdiploma in Gent bij Philippe Malfeyt. Ze zette haar studies aan de Schola Cantorum Basiliensis voort bij Hopkinson Smith. Vanden Eynde verwierf een internationale reputatie als specialiste voor historische tokkelinstrumenten. Ze verleende haar medewerking aan verscheidene operaprojecten met Christophe Rousset, Paul McCreesh (beide als lid van de Académie Baroque d'Ambronay), Howard Arman en Rick Stengaards. Met het ensemble Le Jardin Secret won ze de Early Music Network Young Artist's Competition in York. Hun eerste cd *Musique pour Mazarin* kwam uit in 2008, hun tweede, *Auf Wiener Art*, een jaar later, beide bij CORO. Met sopraan Rebecca Ockenden verdiepte ze zich in het rijke repertoire van de *lute song*, waarvan een opname verscheen op het oudmuzieklabel Ramée. Sofie kreeg onlangs een ontwikkelingsbeurs van de Provincie Limburg, ze gaat onderzoek doen naar de parallellen tussen westerse en niet-westerse muziek voor tokkelinstrumenten.

Uitvoerders en programma

Romina Lischka: viola da gamba

Sofie Vanden Eynde: theorbe

—

Marin Marais (1656-1728)

Suite in e

- Prelude †
- Allemande La magnifique §
- Courante *
- Sarabande à l'espagnole *
- Gigue *
- Rondeau Le bijou †
- Le petit badinage •
- Tombeau de Ste. Colombe

François Couperin (1668-1733) /

arr. Robert de Visée (ca.1655-1732/3)

Les Sylvaains

Chaconne en rondeau

Marin Marais

L'arabesque †

La rêveuse †

*Les voix humaines **

— pauze —

Jean de Sainte-Colombe (actief 1658-1687)

& Robert de Visée

Suite in d ▲

- Prelude – Prelude
- Allemande – Allemande
- Courante – Courante
- Sarabande – Sarabande
- Gigue – Gigue
- Chaconne

Bronnen:

- * Pièces de viole, Second livre, Parijs, 1701
- § Pièces de viole, Troisième livre, Parijs, 1711
- † Pièces, Quatrième livre, Parijs, 1717
- Pièces de viole, Cinquième livre, Parijs, 1725
- ▲ Recueil de pièces pour basse de viole seule, Parijs, ca.1690 (gambawerken)

Groots in het kleine

In de Franse barok kenden zowel de teorbe als de gamba hun grootste bloeiperiode. Ze werden niet alleen solistisch gebruikt maar waren ook onmisbaar als basso continuo-instrumenten in opera's, bij vocale en instrumentale kamermuziek en in orkestmuziek. De teorbe is een luit met een extra lange tweede hals. Deze lange hals dient om bassnaren toe te voegen en zo een uitbreiding in het lage register te bekomen, nodig voor de begeleiding van de hogere stemmen. De *tiorba* of *chitarrone* werd in de late 16e eeuw in Italië uitgevonden en verbreidde zich snel naar de hoven van Frankrijk, Duitsland en Engeland. De viola da gamba is oorspronkelijk een zessnarig strijkinstrument dat zich in de 15e eeuw ontwikkeld had uit de gestreken in plaats van getokkelde *vihuela*. Monsieur de Sainte-Colombe zou een zevende snaar toegevoegd hebben aan de Franse variant, de *basse de viole*, het lievelingsinstrument van Lodewijk XIV. Gamba's worden net als de leden van de vioolfamilie, in verschillende maten gebouwd, maar hebben fretten zoals de luit en de gitaar. In dit programma komen beide instrumenten ruim aan bod.

Marin Marais was zonder meer een van de belangrijkste musici uit de 'Grand Siècle' aan het imposante hof van Lodewijk XIV. Hij werd geboren in Parijs als zoon van een schoenmaker en werkte zich op tot de gepriviligeerde positie van 'Ordinaire de la Chambre du Roi pour la viole' toen hij slechts 23 jaar oud was. Hij diende tevens als gambist in het hoforkest van de Académie Royale de Musique dat onder de leiding stond van Jean-Baptiste Lully. Naast zijn werk als musicus, componeerde hij vier opera's, muziek voor fluit, viool en gamba en een groot aantal composities voor gamba en basso continuo. Hij huwde met Catherine d'Amicourt en ze

hadden samen negentien kinderen waarvan er vier violist werden.

Marais' *Suite in e* waarvan het laatste deel, de *Tombeau de Ste. Colombe*, het meest bekende is, werd gepubliceerd in drie verschillende boeken *Pièces de viole*; Marin Marais schreef er in totaal vijf. Ze bevatten samen niet minder dan 598 composities voor viola da gamba solo, 18 voor twee en 21 voor drie gamba's en basso continuo. Een groot deel van deze werken zijn sublieme pareltjes uit de gambaliteratuur. Marais studeerde zelf gamba bij Nicolas Hotman en perfectioneerde zich later gedurende zes maanden bij de enigmatische Monsieur de Sainte-Colombe. Over de relatie tussen deze twee gambisten verscheen in 1991 de poëtische film *Tous les matins du monde*, geregisseerd door Alain Corneau.

Sainte-Colombe zou aan de zestienjarige Marais gezegd hebben dat hij hem niets meer kon leren. Titon du Tillet schrijft in 1732 dat 'hij zou hebben geantwoord dat er docenten zijn die door hun leerlingen overtroffen worden, maar dat de jonge Marais er geen zou vinden die hem voorbij kon streven'. Marin Marais is inderdaad zowel het hoogtepunt als de laatste grote vertegenwoordiger van de viola da gamba in Frankrijk gebleken.

De instrumentale suite onderging in deze periode een grote verandering en evolueerde van een loutere aaneenschakeling van dansen naar een reeks van weldoordachte *pièces de caractère*, een term die Marin Marais zelf bedacht. Hiervan getuigen de particuliere aanduidingen die tot de verbeelding spreken zoals *La magnifique* en *Le bijou*, geplaatst bij gangbare termen als *allemande* en *rondeau*. Ook *L'arabesque*, en *Le petit badinage* zijn zeer specifieke karakterstukken die

toegevoegd worden tussen de meer courante onderdelen van de suite uit deze periode (*prelude-allemande-courante-sarabande-gigue*).

La rêveuse is een hoogtepunt uit dit fijnzinnige repertoire. De poëzie, de emotie en de dromerige sfeer maken het stuk tot een tijdloos meesterwerk. De uiterst eenvoudige melodie wordt gecombineerd met hoge zangerige passages. Daaronder klinken klaaglijke basfiguren die worden onderbroken door rusten als snikken. De toonaard van f, een uitzondering in die tijd, helpt om een mystieke sfeer te creëren, vergelijkbaar met de sfeer in het werk van Monsieur de Sainte-Colombe wiens invloed hier onmiskenbaar doorklinkt.

De *Tombeau*, bijvoorbeeld die van Marais, is een klaagzang op de dood van een persoon en werd voor het eerst rond 1630 in de literatuur voor luit aangetroffen. Het intense verdriet van de componist bij het overlijden van zijn geliefde meester Sainte-Colombe manifesteert zich al meteen bij het begin van de compositie door het dalend lijntje, bekend als *tetrachord*, een opeenvolging van vier noten (hier e-d-c-b), een gebruikelijk element om verdriet uit te drukken bij componisten uit de barok. De lange lijnen die onderbroken worden door rusten stellen dan weer het snikken van de treurende voor en de chromatische wendingen symboliseren de pijn die de dood veroorzaakt. De gamba is het instrument bij uitstek om met zijn intieme en delicate klank deze intense emotie bij de toehoorder op te roepen.

Robert de Visée was een veelzijdige zanger en musicus aan het hof van Lodewijk XIV die zowel luit, gamba, maar toch vooral barokgitaar speelde, toen een bij uitstek

'volks' instrument. In het dagboek van de Graaf van Dagneau uit 1686 staat beschreven dat de Visée vaak 's avonds gitaar speelde aan het bed van de koning. Hij gaf hem ook gitaarles en was een graag geziene musicus in de salon van Madame de Maintenon, diens invloedrijke maitresse. De Visée publiceerde twee boeken voor barokgitaar in respectievelijk 1682 en 1686 die hij opdroeg aan de koning en die in totaal 12 suites bevatten. Zijn bundel *Pièces de théorbe et de luth* uit 1716 lijkt veel van het materiaal uit de boeken voor gitaar te hernemen maar het is moeilijk in te schatten voor welk instrument ze oorspronkelijk bedoeld werden. In deze bundel bevinden zich ook een aantal transcripties van composities van Jean-Baptiste Lully, de gambist Antoine Forqueray en de klavichinist François Couperin naast verschillende 'tombeaux'. Alle stukken zijn 'mises en partition dessus et basse' waardoor ze door twee instrumenten kunnen worden uitgevoerd.

Hannelore Devaere

La Musique du Roi

6 mei 1682: Lodewijk XIX vestigt zich met zijn familie, ministers en voltallige hofhouding in Versailles. Uit de nagelaten rekeningen van zijn minister van financiën Jean-Baptiste Colbert blijkt dat ongeveer 30.000 personen aan de dan nog onvoltooide bouw en verfraaiing van dit gigantisch complex hebben gewerkt. De kostprijs was navenant.

Dit residentiële 'hotel' werd bewoond door 4.000 à 5.000 goeude onderdanen. Onder hen leden van de adel, geestelijken, ministers, diplomaten, ambtenaren, militairen, kunstenaars, 's konings bastaardkinderen ... Ze verbleven er dikwijls samen met hun families en eventuele maîtresses en werden er onderhouden, bediend en bevoorrad door een enorme schare van ruwweg 10.000 mannen en vrouwen aan huispersoneel. Velen onder hen hadden hun meestal geleende geld en hun leven veil om dagelijks in de nabijheid van de koning te vertoeven. Dit in de hoop ooit een van de honderd uitverkorenen te zijn die 'le grand lever' of het ceremoniële ontwaken van de vertegenwoordiger van God op aarde mochten bijwonen. Of nog beter, bij de vijftig gegadigden te behoren die 's koning's slapengaan oftewel 'le petit coucher' mochten aanschouwen.

Versailles was echter een gouden kooi, een grotendeels voor de buitenwereld afgesloten wereld. Tot in de puntjes geregelde etiquette en ceremonies garandeerden de nodige discipline. Muziek en dans speelden daarbij een belangrijke rol, georganiseerd als ware het een heus evenementenbureau. De 'Musique du Roi' was onderverdeeld in 'Chambre', 'Grande Ecurie' en 'Chapelle' en was met zijn overvloed aan talent het centrum van de Franse 17e-eeuwse muziek. De Chambre bestond uit 24 strijkers en werd al onder Lodewijk XIII 'bande des vingt-quatre violons' genoemd. In

1655 stichtte Lodewijk XIV een 'petite bande des violons' volgens sommigen 'pour être agréable à un favori.' Wie hier een plezier werd gedaan was niemand minder dan de acteur, danser, violist, dirigent, componist, organisator en meester-intrigant Jean-Baptiste Lully (1632-1687). De Petite Bande bestond aanvankelijk uit 16 strijkers maar werd op verzoek van Lully uitgebreid tot 21. Soms werd ze ook 'Violons du Cabinet' genoemd. Reeds in het begin van zijn regeerperiode ontbond Lodewijk XV de 'Petite Bande' en in 1761 sneuvelde ook de 'Grande Bande'.

De musici in Versailles bespeelden meestal meerdere instrumenten en konden ook als danser en acteur uit de voeten. Ze behoorden tot het huispersoneel en er werd van hen verwacht dat ze de muziek verzorgden bij de vele theater-, ballet- en operavoorstellingen en de maaltijden van de koning op bals en allerlei feestelijkheden opluisterden, zowel binnen als in de openlucht. Muziek werd louter gezien als gebruiksmuziek 'pour le divertissement du Roi' en was, zowel compositorisch als qua uitvoeringspraxis, gebonden aan een amalgaam van gekende, begrepen en algemeen aanvaarde manieren. Deze moesten beantwoorden aan een strakke regelgeving die in feite een soort 'vertaling' was van de regelgeving aan het hof. In Versailles moest de individuele musicus zich gedragen, spelen, componeren en zelfs bewegen volgens de voorschriften van het collectief: 's Konings Muziek.

Johan Huys

Jean Lepautre: Alceste in de Cour de Marbre

Joachim Brackx © Toos Vergote

do 24.05.12 / 20.00 / Concertzaal scène
Requiem voor goden / Currende & Triatu
Joachim Brackx schrijft opnieuw een compositie voor het ensemble Currende en het percussietrio Triatu. Samen met auteur-theatermaker Frank Adam draagt hij in dit *Requiem voor goden* de godsidee ten grave. Tijdens dit mysterieus muziekritueel passeert een poëtische maalstroom van beelden, gedachten en gebeden de revue.

Masaaki Suzuki © Marco Borggreve

za 02.06.12 / 20.00 / Concertzaal
Magnificat! / Bach Collegium Japan & Masaaki Suzuki

Hoog bezoek in het Concertgebouw! Masaaki Suzuki treedt met zijn Bach Collegium Japan en vijf uitgelezen solisten voor het voetlicht in enkele kroonjuwelen uit het oeuvre van Johann Sebastian Bach. Het *Magnificat* en de indringende cantates *Ich hatte viel Bekümmernis* en *Bekennen will ich seinen Namen* blijven onweerstaanbare iconen uit de barokperiode.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

Interparking
1300 parkeerplaatsen 'eerste rang'

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34 BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DMorgen

Knack

Klara

COBRA

FOCUS/WTV